

Stan badań nad cywilizacją informacyjną

abstrakt

Jacek Janowski

Badania nad cywilizacją informacyjną, zwaną także informatyczną, komputerową, cyfrową, sieciową, internetową, czy multimedialną, przybierają dwojaki charakter:

1. bezpośredni i całościowy – kiedy odnoszą się do całokształtu zjawisk i procesów informacyjnych współczesnego świata, takich jak globalizacja, albo
2. pośredni i częściowy - kiedy koncentrują się na transformacji wybranych aspektów lub fragmentów społeczeństwa informacyjnego, takich jak Internet.

W Polsce przeważają analizy szczegółowe podejmowane na gruncie nauk politechnicznych, pedagogicznych, psychologicznych, socjologicznych, prawnych, czy ekonomicznych. Z kolei w literaturze światowej można znaleźć wiele opracowań o charakterze bardziej syntetycznym o podłożu politologicznym, kulturoznawczym, czy filozoficznym.

Zamierzeniem przyjętym w ramach niniejszych badań jest ogarnięcie całokształtu symptomów nowego porządku światowego, u podłoża których leżą nieznane dotąd możliwości w zakresie automatyzacji przetwarzania informacji. O ile bowiem już dość dobrze rozpoznano rolę informatyzacji na poziomie lokalnym i w perspektywie doraźnej, to stosunkowo nie wiele się mówi o jej roli na poziomie globalnym i w perspektywie dziejowej. Można bez przesady powiedzieć, że technologia informacyjna stanowi dziś główny oręż w zmaganiach na cywilizacyjną skalę.

W sytuacji systematycznego osłabiania roli państw narodowych, pierwszoplanową rolę we współczesnym świecie odgrywają cywilizacje jako najszerze geograficznie i najdłuższe historycznie zrzeszenia ludzi dzielących te same albo podobne wartości. Ich przyszłość rozstrzyga się w cyberprzestrzeni, będącej piątą sferą (po lądzie, morzu, powietrzu i kosmosie) pełnego spektrum dominacji. Rzutuje ona bowiem na kondycje ludzi i pozycje społeczeństw w realprzestrzeni. Do rozpoznania tego rodzaju zjawisk i przewidywania tego typu procesów najbardziej przydatne wydają się stwierdzenia filozoficzne (filozofii klasycznej) oraz ustalenia cybernetyczne (cybernetyki społecznej). Obie dyscypliny, pierwsza humanistyczna i druga techniczna, tworzą platformę najbardziej rozległych, a zarazem najściślej integrowanych badań. Ich celem jest najszerzej rozumiane bezpieczeństwo jako bezpieczeństwo cywilizacyjne. Jego wyznacznikiem jest odpowiednio szeroko rozumiane bezpieczeństwo informacyjne jako bezpieczeństwo informacji (aspekt statyczny ilościowego zapewnienia rozliczalności informacji) oraz bezpieczeństwo informowania (aspekt dynamiczny jakościowej ochrony przed manipulacją informacyjną).

Filozoficznie i cybernetycznie zinterpretowana płaszczyzna cywilizacyjna wydaje się najbardziej miarodajną (adekwatną) dla opisywania i wyjaśniania najbardziej złożonych procesów tj. jak globalizacja oraz obiektów tj. internet. Na tym dopiero poziomie generalizacji możliwe jest dostrzeżenie rzeczywistości ryzyka technologicznego, tak dla poszczególnych ludzi, jak również całych zbiorowości, tak dla ich teraźniejszości, jak również przyszłości.